

Umiesz liczyć licz dla siebie

Rolnik prowadząc swoje gospodarstwo rolne musi mieć świadomość, że od sposobu zarządzania zależą będą ekonomiczne wyniki jego działalności. Prawdą jest to, że powodzenie produkcyjne zależy nie tylko od uwarunkowań wewnątrz gospodarstwa, ale w dużej mierze od czynników zewnętrznych, np. w postaci konkurencji, rynków zbytu produktów i podaży środków do produkcji oraz od uwarunkowań prawnych i możliwości pomocowych państwa.

Poszukiwanie nowych rozwiązań w postaci innowacji do poprawy funkcjonowania gospodarstwa rolnego wymusza na rolniku ciągłe doskonalenie sposobu zarządzania gospodarstwem.

Na przestrzeni lat, licząc od zakończenia drugiej wojny światowej, w Europie Zachodniej można wyróżnić cztery etapy w rozwoju rolnictwa. Pierwszy etap to tzw. etap produkcji, który zakładał dostarczanie ludności potrzebnej żywności.

Kiedy okazało się, że konsumpcja nie nadąża za produkcją rolnictwo weszło w kolejny etap, tj. etap ceny. Społeczeństwa już nie były skłonne płacić za produkty rolne wysokich cen, tj. za żywność, która w dużej mierze trafiała do magazynów. Rolnicy już nie mogli liczyć na nieustanny wzrost cen, który gwarantowałby utrzymywanie dochodów na zadawalającym poziomie. Stąd pojawił się kolejny etap, tj. etap kosztów.

Etap ten zakładał, że utrzymanie dochodów na podobnym poziomie mogło wynikać ze zwrócenia uwagi na ponoszone koszty. Produkcja miała się odbywać, ale nie za każdą cenę. Rolnicy zaczęli prowadzić rachunkowość rolną. Jednym słowem zwracanie uwagi na koszty stało się powszechne. Jednak kiedy okazało się, że produkcja jest na ustabilizowanym

poziomie w warunkach określonych cen przy racjonalizacji kosztów a mimo to dochody gospodarstw nie w pełni zadowalały rolników pojawił się następny etap, tj. etap kreatywności.

Etap ten zakłada ciągle poszukiwanie, zarówno w sferze rolnictwa jak i poza nim, nowych rozwiązań do wzrostu dochodu z gospodarstwa rolnego, czy ogólnie rodziny rolnika. Nierzadko dla poprawy dochodów rolnicy podejmowali i podejmują działania, które wykraczają poza działalność rolniczą. Obecnie stawia się na innowacyjność (kreatywność). Należy przyjąć, że innowacyjne rozwiązania będą się pojawiać i to w różnych dziedzinach. Stąd musimy być gotowi, aby z nich skorzystać dla bycia konkurencyjnym.

Rolnik jako producent jest za słaby, aby mógł uchodzić za „cenotwórcę”. Stąd tak naprawdę rolnik może mieć wpływ głównie na koszty produkcji. Rolnicy na swoje potrzeby liczą koszty, ale często według własnej metody. Wyników takich obliczeń nie można porównywać, a w najgorszym razie będą obciążone dużym błędem.

Niestety, jak dotąd nie ma jednolitego i powszechnego sposobu dokonywania analizy ekonomicznej gospodarstwa rolnego. Dochodzi do tego, że przy podawaniu rodzajów kosztów trzeba zaznaczać wg jakiej metody są one liczone.

W produkcji rolnej koszty dzielą się na koszty bezpośrednie i koszty pośrednie. Prawidłowe rozróżnienie tych dwóch kategorii kosztów pozwoliłoby, przy ich zastosowaniu, na porównywanie gospodarstw według jednej metody. Nikt nie oczekuje, aby rolnik posługiwał się dość złożoną terminologią ekonomiczną, ale powinien stosować rozróżnienie w zakresie kosztów bezpośrednich i pośrednich.

Podział ten pozwoli chociażby na wyodrębnienie kosztów, które muszą być ponoszone ze względu na rodzaj i skalę produkcji (koszty bezpośrednie) od kosztów, które dotyczą ogólnie gospodarstwa i nie są bezpośrednio związane z produkcją (koszty pośrednie).

Kolejnymi kategoriami ekonomicznymi, z których rolnicy powinni sobie zdawać sprawę są rachunek wyników kończący się kategorią dochodu rolniczego, przepływy pieniężne oraz bilans. Oczekiwanym działaniem w zakresie liczenia kosztów byłoby prowadzenie przez rolników rachunkowości rolnej w konwencji rachunkowości tzw. zarządczej, która ma na celu jak najwierniejsze odzwierciedlenie sytuacji gospodarstwa rolnego.

Od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej w wybranych gospodarstwach rolnych (ok. 11 000) prowadzona jest rachunkowość rolna w systemie Polski FADN. Nie jest to propozycja dla wszystkich rolników, gdyż chętni do uczestnictwa muszą spełnić określone warunki dostępu.

Rolnik chcąc podejmować skuteczne decyzje powinien zbierać konieczne informacje o swoim gospodarstwie, a także o uwarunkowaniach zewnętrznych dla swojej działalności. Nierzadko krajowe czy unijne warunki prawne mają zasadniczy wpływ na funkcjonowanie gospodarstwa. Stąd ich znajomość w wymaganym zakresie staje się niezbędną, a już szczególnie, kiedy rolnik próbuje skorzystać z programów pomocowych finansowanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Sytuacja na międzynarodowych rynkach rolnych także ma wpływ na funkcjonowanie gospodarstwa rolnego, chociażby poprzez kształtowanie się cen na produkty rolne. Rolnicy już stosują strategię sprzedaży produktów w okresach, kiedy cena osiąga większą wartość w stosunku do tej zaraz po zbiorach.

Strategia ta nie byłaby możliwa bez zainwestowania w magazyny do przechowywania produktów rolnych. Trudne do przewidzenia kataklizmy, a takim jest wojna w Ukrainie, mają wpływ na ceny nie tylko produktów, ale i środków do produkcji rolnej, co szczególnie jest widoczne w przypadku nawozów mineralnych. Śledzenie tego co się dzieje na rynkach produktów rolnych i środków do produkcji rolnej jest rzeczą niezbędną w zarządzaniu gospodarstwem rolnym.

Z pomocą przychodzi Internet, dzięki któremu można dotrzeć do konkretnych informacji, np. na stronie internetowej Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa czy Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Kolejnym aspektem, który wchodzi niemal na stałe do praktyki rolniczej jest radzenie sobie z niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi. W zasadzie należałoby stwierdzić jak zminimalizować ich ujemny wpływ na produkcję rolniczą i jak zabezpieczyć się od ryzyka spadku dochodu.

Z pomocą przychodzą obowiązkowe ubezpieczenia rolne, w których także należałoby się orientować. Za każdym razem można skorzystać z pomocy doradców odpowiedniego Towarzystwa Ubezpieczeniowego, a także Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

Jak wynika z powyższego, przed rolnikiem stoi wiele wyzwań, sprostanie, którym ma lub może mieć bezpośredni wpływ na wynik ekonomiczny gospodarstwa rolnego. Stąd, kiedy nie ma formalnego ewidencjonowania kosztów, róbmy to dla siebie w myśl zasady „umiesz liczyć, licz dla siebie”.

W gospodarstwie rolnym zachodzi wiele zdarzeń gospodarczych o różnym stopniu szczegółowości i bez ich dokumentowania nie jest się w stanie wszystkiego zapamiętać. Ewidencję taką można robić w formie papierowej lub w formie elektronicznej przy wykorzystaniu dedykowanych programów komputerowych.

W realizacji jest duży projekt, który zakłada utworzenie zintegrowanej platformy doradczej, która ma dostarczyć zarówno doradcom, jak i rolnikom stosownych narzędzi niezbędnych w procesie podejmowania decyzji w zarządzaniu gospodarstwem rolnym. Jedną z proponowanych usług będzie wsparcie planowania produkcji i zarządzania gospodarstwem rolnym od procesu zbierania danych o gospodarstwie w postaci interaktywnych formularzy on-line do automatyzacji w przygotowaniu planu rozwoju gospodarstwa.

Jarosław Marcinkowski

Kierownik Działu Ekonomiki i Zarządzania Gospodarstwem Rolnym

Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu